

ARKTISKE MOTIVER I KURS PÅ CANADISKE FRIMÆRKER

Af Ib Eichner-Larsen

Canadas frimærkeprogram i det forløbne år har haft flere berøringspunkter med Grønland gennem motiver fra den arktiske fauna og den eskimoiske kultur. Det er i denne forbindelse bemærkelsesværdigt, at arktiske motiver på canadiske frimærker er en forholdsvis ny foreteelse. Det er nemlig først inden for de sidste 15 år, Canada frimærkemæssigt har gjort sin skyldighed over for disse territorier.

Det begyndte med isbjørne-frimærket, der kom den 1. april 1953, og hvalros-mærket, som udsendtes på årsdagen for isbjørne-mærket. Begge mærker var led i en wildlife-serie, som senere blev beriget med andre motiver fra den arktiske dyreverden, blandt disse moskusoksen og islommen. Denne serie blev i 1968 forøget med et mærke, der viser den ejendommelige narhval (*Monodon monoceros*), „enhjørningen“ fra de arktiske have. Det kom den 10. april.

Narhvalen hed på oldnordisk *náhvallr*, på ældre dansk *naahval*, og det betød noget i retning af lighval – et ejendommeligt navn, hvortil inspirationen formentlig er kommet fra farven på dyrets hud. Den nyfødte narhval er skifferblå, men den hvide farve vinder hurtigt indpas og fremtræder som plamager og pletter for hos de ældre dyr helt at have bemægtiget sig undersiden af kroppen. Hannens særprægede, lanseformede stødtand i venstre side af overkæben nåede på et tidligt tidspunkt Europa, hvor den blev et så kosteligt eje, at den opnåede rang som materiale til et af den katolske kirkes fornemste regalier, bispestaven. Den snoede stødtand, hvis herkomst man dengang ikke var fortrolig med, gav samtidig næring til myten om den fantastiske enhjørning, der heraldisk antog skikkelse af en hest med det snoede horn i panden.

I det arktiske Canada lever narhvalen hovedsagelig langs nord- og østkysten af Baffinsland samt i Repulse Bay i den nordlige del af Hudson Bay.

Frimærkemotivet er malet af John A. Crosby, Ottawa, som også er mester for isbjørnehovedet fra 1953. Han er knyttet til National Parks Service, og wildlife-seriens dybere mening er da også at propagandere for bevarelsen af den arktiske

verdens dyr. Og når dette er sagt, får man jo håbe på, at de hvide baby-sæler også snarest bliver inddraget i motivvalget – ledsaget af kontrollerede foranstaltninger til beskyttelse af disse værgeløse dyr, som efterstræbes så brutalt.

Og dermed er vi faktisk kommet ind på pelshandelen, som for alvor blev organiseret, efter at en 36 fods ketch „Nonsuch“ havde hjembragt en ladning prima skind fra de nordvestlige egne af Canada. Det er 300 år siden, Médart Chourat og Pierre Esprit Radisson tog fra Canada til Europa og fik gjort Prins Rupert interesseret i et togt ad de nordlige vandveje i Canada i sommeren 1668. Ekspeditionen stod ud fra Gravesend i England den 3. juni 1668 og bestod foruden af „Nonsuch“ på 43 ton, 36 fod, af ketch'en „Eaglet“, 54 ton, 40 fod. Den sidste blev imidlertid på grund af storme over Atlanten tvunget til at returnere.

„Nonsuch“ kastede anker den 29. september i James Bay ved munden af en flod, som døbttes Rubert River. Man overvintrede på stedet, som senere blev til Charles Fort, og kom i kontakt med de fredsommelige, primitive Cree indianere. I oktober det følgende år vendte „Nonsuch“ tilbage til England, ført af kaptajn Zachariah Gillam fra Boston, og udskibede i London sin rige last af skind. Prins Rupert og 17 andre stiftede herefter „The Company of Adventurers of England“ med det formål at drive pelshandel på Hudson Bay under Charles II's bevågenhed. Charter'et, et dokument på 6.400 ord, betegnes af historikerne som det mest vidtgående handelspatent i britisk historie.

Til minde om 300-året for den eventyrlige rejse kom der den 5. juni et frimærke med „Nonsuch“ for fulde sejl over Atlanten og med et isbjerg om bagbord.

Men den helt store reverens til den eskimoiske kultur kom til jul, hvor det canadiske postvæsen udsendte hele to frimærker med skulpturer i fedtsten, udført af fangere, som i dette materiale har videreført traditionerne fra de kunstnere, som arbejdede og fremdeles arbejder i elfenben, ben og træ. Anvendelsen af fedtsten som

materiale er ikke noget nutidigt fænomen. Et jordfund i nærheden af bopladsen Igloodik viser, at bearbejdning af fedtsten fandt sted allerede mellem år 500 og år 1300.

Fedtstensskulpturer fra de tidligste perioder fremtræder som regel som miniaturer, hvilket forklares med eskimoernes nomadeagtige tilværelse med vekslende opholdssteder alt efter årstid og jagtmuligheder. Af praktiske grunde måtte byrderne indskrænkes til det mindst mulige. De blev let for store under vandringer eller slædefart i vanskeligt terræn. Fremdeles er det oplyst, at døde eskimoer fik miniatureskulpturer med i graven, idet de pårørende var overbevist om, at de døde i livet efter dette ikke ville have vanskeligheder med at mane tingene op i et til den tid passende format. De gamle ægyptere synes at have haft samme overbevisning. Fund blandt andet i Kongernes dal af skibsmodeller, redskaber, ja, hele bygninger med bohaver og beboere i mini-format kunne vidne herom.

I andre tilfælde synes de eskimoiske miniatureskulpturer at have et andet sigte. Har sælfangsten været svigtende i en fangers distrikt, har man eksempler på, at han i ben eller hvalrostand har skåret små sæler i håb om, at det lille kunstværk vil materialisere sig i levende sæler og således få hans lønlige håb om nye fangstmuligheder til at gå i opfyldelse.

De to skulpturer, det canadiske postvæsen valgte til årets jule-frimærker, betegnes som „familiegruppe“ og „mor og barn“, gengivet henholdsvis på 5 cent- og 6 cent-mærket, udsendt 1. og 15. november 1968. „Familiegruppen“ er lavet af en ukendt eskimoisk kunstner og er bevaret for efterverdenen, idet den i 1960 blev indlemmet i samlingerne på Winnipeg Art Gallery. Den gengives i sort på en blålig baggrund.

„Mor og barn“ er lavet af eskimoen Munamee fra Kap Dorset i Baffinsland, og den fik en om muligt endnu mere fornem skæbne. Den blev skænket Dronning Elizabeth II i forbindelse med hendes besøg i Canada i 1951.